

UNA CAMPANYA ELECTORAL SENSE RÀDIO, TV NI INTERNET

EL DESEMBARCAMENT POLÍTIC DEL MALLORQUÍ JOAN ESTELRICH A GIRONA (1931-1936)

Els anys trenta del segle passat, a diferència dels nostres dies, les campanyes electorals eren una obra quasi d'artesanía personal. Els contactes i les coneixences dels candidats eren elements primordials en una lluita sense televisió, ràdio ni Internet. Joan Estelrich s'enfrontà a l'empresa de guanyar vots en territori desconegut: la circumscripció provincial de Girona.

ARNAU GONZÀLEZ I VILALTA > TEXT

Quan pensem en una campanya electoral de principi del segle XXI o de final del segle XX, ens ve al cap una sola cosa: propaganda. És a dir, més enllà dels programes i les sigles d'un o altre partit polític, el que més tenim present és el cartell electoral penjat arreu on mirem, els espots televisius, les falques radiofòniques, les cartes a la bústia i, darrerament, tot tipus de publicitat política a Internet. En definitiva, som fills de la submissió de la política a la imatge i els mitjans de comunicació. En aquest sentit, el candidat que no es fa prou present mediàticament ho té més que difícil per aconseguir uns bons resultats. En un sistema polític on cada cop els idearis de les formacions es van buidant més de contingut ide-

ològic per homogeneïtzar-se i intentar recollir un ventall més ampli de vots, la imatge personal dels candidats es fa més i més important. Per altra banda, encara que els partits intenten, amb els mítings, portar els seus missatges a una part més o menys representativa del territori per al qual volen obtenir aquesta o aquella cadira, els candidats en qüestió no treballen tot el seu àmbit si no és amb les facilitats dels mitjans. Tot plegat té dues conseqüències darreres: la necessària participació d'un elevat nombre de persones, i l'alt cost econòmic de les campanyes, gairebé més publicitàries que polítiques, que requereixen una allau d'empreses pu-

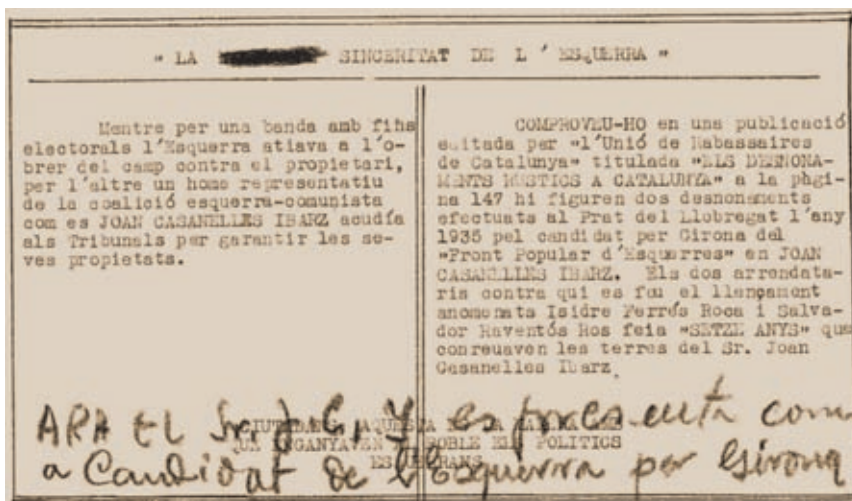
Quan pensem en una campanya electoral actual ens ve al cap una sola cosa: propaganda

>> *Joan Estelrich (Felanitx, Mallorca, 1896 - París, 1958).*

blicitàries, assessors polítics i diners per pagar-los.

Prenent tots aquests elements com a punt de partida i comparant-los amb la realitat de les campanyes electorals de fa vuitanta anys, el contrast esdevé quasi un precipici. Les diferències entre una campanya electoral com la que viurem en uns mesos a Catalunya (al Parlament) i les dels anys trenta són abismals.

>> A dalt, un cartell de propaganda electoral de l'època. A l'esquerra, a dalt, un document del polític i, a sota, Estelrich al mig d'altres candidats.

José Ayala Carlos Badia Joan Estelrich Lluís H. Larranendi Jaime Barquet

Plantar vots al «jardinet» gironí

Les campanyes que desenvolupà el catalanista conservador mallorquí i membre de la Lliga Catalana Joan Estelrich i Artigues (Felanitx, 1896 - París, 1958) a les comarques gironines entre 1931 i 1936 poc tenen de similar amb les que nosaltres puguem recordar. En aquest sentit, els materials que he pogut consultar a l'arxiu personal del polític i intel·lectual són realment el testimoni d'una època que mai més tornarà, si més no al nostre país, i sempre sense oblidar la realitat particular de la política local. I és que era el mateix Estelrich el que feia els manifestos, el que signava una a una les cartes de propaganda electoral, el que avançava part de les despeses econòmiques o el que s'ocupava de trucar aquí i allà.

Estelrich, que va representar la circumscripció provincial de Girona a les Corts republicanes ininterrompudament entre el juny de 1931 i el juliol de 1936, ens ha deixat un testimoni d'un extraordinari interès. Així, rellegint els seus papers podem descobrir com d'artesanals eren les tasques a realitzar per guanyar un escó que ell anomenava «el jardinet» gironí i que, com ja

deia en una carta a Carles Rahola del març de 1922, desconeixia del tot: «No conec Girona. Cada vegada que hi passo, anant a França o tornant-ne, me la miro des del tren amb la recança de no poder-me aturar»; una manera de parlar de la circumscripció producte de l'ambició d'un jove intel·lectual de pes, amb importants contactes culturals i polítics arreu d'Europa i que aspirava a càrrecs de més alta volada en l'escenari internacional, que més endavant assolí. El «jardinet» no va ser senzill, però. I és que Estelrich, que no tenia cap mena de relació ni amb la ciutat de Girona ni amb les seves comarques, es va haver de construir un nom a partir del qual aconseguir el suport dels votants. I ho va fer a partir del seu prestigi intel·lectual i del nom del seu partit: la Lliga de Francès Cambó. Així, en el seu primer manifest electoral es presentava, sincerament, i com avui no

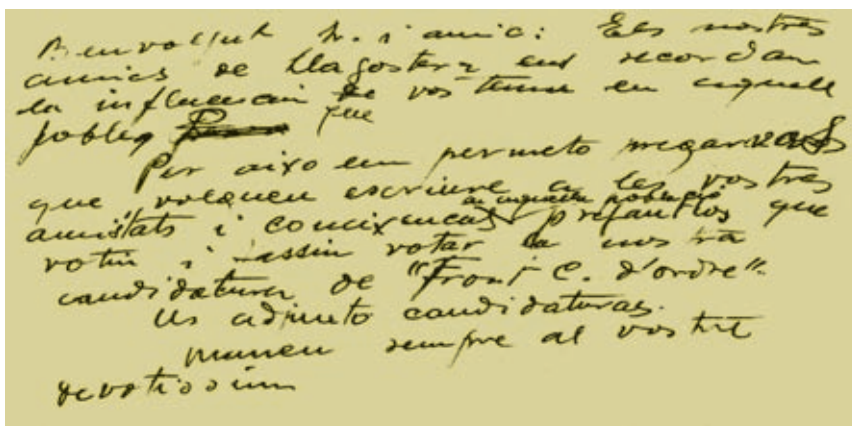
Estelrich anomenava «el jardinet gironí» a la circumscripció per la qual volia presentar-se, i només n'havia vist la capital des del tren

ens passaria mai pel cap, amb aquestes paraules: «Em plau d'adreçar-vos a vós, sense altres mèrits que els que hagi pogut contraure per les meves activitats de tota la vida lluitant gairebé exclusivament per la Cultura, per l'Escola, pel Llibre i per la concòrdia entre Catalunya i la resta d'Espanya a base d'un respecte i una comprensió mútua de les respectives espiritualitats». Amb aquests arguments, Estelrich mai va ser el més votat de la província, tot i que sí de les llistes de la Lliga en les segones i terceres eleccions (16.530 vots el 1931, 42.475 el 1933 i 60.719 el 1936, en unes comarques gironines que tenien 93.280 votants el 1931, 197.276 el 1933, amb la incorporació de les dones, i 201.059 el 1936). Així, no va ser fins a les eleccions del 19 de novembre de 1933, i encara més a les del 16 de febrer de 1936, que Estelrich va poder treure rendiment de la tasca duta a terme prèviament, i que pogué testimoniar i recordar aquella gestió realitzada, el favor satisfet a aquell militant o la sol·licitud acomplerta d'aquell alcalde o ajuntament. Precisament és en aquestes dues campanyes que podem veure amb tota la seva magnitud les arts persuasives del polític catalanista. Va ser llavors que començà a enviar centenars de cartes a capellans, alcal-

>> Joan Estelrich i, a la dreta, un escrit del polític.

des, propietaris agrícoles o productors de suro gironins demanant-los el vot i, encara més important, sol·licitant la seva influència per aconseguir els vots de familiars, amics o clients; sense oblidar tots els contactes que tenia a Barcelona en l'àmbit cultural i editorial, als quals demanà tota l'ajuda possible per influir en les seves respectives coneixences a Girona. I, encara més important, Estelrich va poder disposar del treball imprescindible de diferents militants de la Lliga de diverses localitats gironines que exerciren d'assessors de campanya, informant-lo amb qui calia contactar, amb qui era necessari quedar bé o qui havia de rebre una carta personalitzada. Per exemple, Josep Castells, de Torroella de Montgrí, o Joaquim Batlle, de Palau de Santa Eulàlia. Tot això, entenguem-nos, fet amb una màquina d'escriure, una caps de segells i un telèfon.

De la tasca feta i de la que quedava per fer

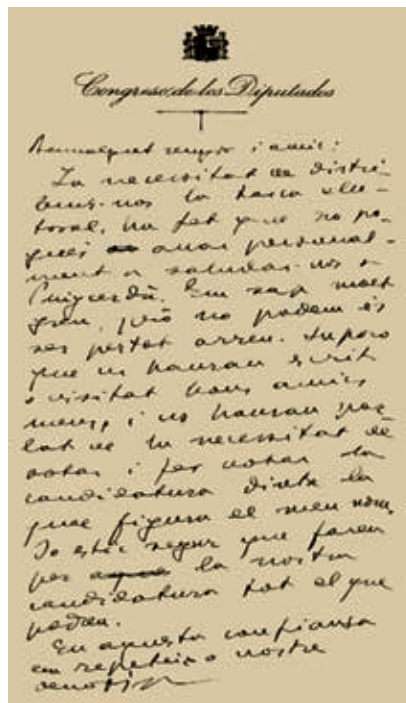
Quan el 19 de novembre de 1933 i el 16 de febrer de 1936 Joan Estelrich es presentà per segona i tercera vegada, respectivament, com a candidat a diputat a Corts de la Lliga per Girona ja no partia de zero. Ja podia testimoniar el que havia fet entre 1931 i 1936, ja podia dir allò de «jo vaig fer». Ja podia escriure cartes a aquell notable local o al propietari agrícola tot dient amb paraules amables i quasi demanant un favor: «Durant quatre anys i mig he representat al Parlament de la República la circumscripció de Girona. Escoles, obres públiques, protecció a les indústries d'aquesta terra, han estat la meua tasca. Ara em torno a presentar a l'elecció. Per això goso pregar-vos que, si no us és gran molèstia, vulgueu indicar als vostres amics d'aquesta circumscripció i persones sobre les quals tingueu influència, que votin la candidatura dintre la qual figura el meu nom».

De fet, durant aquells anys va publicar dos llibres titulats *Al servei dels ideals: discursos parlamentaris* (1934 i 1936), en els quals recollia la seva tasca com a diputat. I és que al marge d'un programa polític concret, gairebé inexistent tal com avui l'entendem, els recursos per obtenir el favor dels votants es basaven quasi exclusivament en el que ja s'havia fet. Amb aquests arguments i amb una

llarga llista de mítings realitzats en un temps rècord, i més si tenim present que parlem de les carreteres del 1933 o 1936 i dels cotxes de l'època, Estelrich es guanyà els vots i l'ajuda de centenars de personalitats influents en els àmbits locals. Així, per exemple, i tenint en compte que llavors les campanyes eren molt més curtes, entre el 9 i el 10 de febrer de 1936 Estelrich participà en vuit mítings breus i concisos a Caldes de Malavella, Verges, Vidreres, Puigcerdà, Santa Coloma de Farners, Pals, Sant Hilari Sacalm, Arbúcies, Breda, Ripoll i Sant Joan de les Abadesses.

Però de què parlava en aquells mítings? Doncs de la seva tasca a les Corts, que se centrava en diferents aspectes: la defensa de la cultura, el suport a l'Estatut d'Autonomia de Catalunya aprovat el 1932 i la constant preocupació pels interessos agrícoles i econòmics de les comarques gironines. Pel que fa a la cultura, ell, que era un polític amb vocació intel·lectual, o a l'inrevés, un home de lletres amb vel·leïtats polítiques, defensava aferrissadament la indústria editorial, la necessària ampliació de la universitat i la imprescindible construcció d'escoles (especialment a Girona). Quant a l'Estatut, Estelrich es va convertir en un important orador a les Corts Constituents de 1931-1933 dins de la Minoria Catalana favorable a l'aprovació del text, i en la seva defensa entre 1933 i 1936. I en relació amb els interessos culturals, econòmics, industrials o turístics gironins, Estelrich s'erigí en un defensor de tot allò que des del territori li demanessin els seus electors: l'obertura o manteniment d'una sucursal

Les diferències entre una campanya com la que viurem en uns mesos a Catalunya i les dels anys trenta són abismals

>> Dos cartells anunciant mitjans d'Estelrich i una carta demanant el vot.

bancària a Sant Feliu de Guíxols, la defensa dels interessos dels productors lleters dels Pirineus enfront dels tractats amb altres països o la potenciació del turisme a la Costa Brava.

Ajuts i agraïments

Certament tot no s'acaba un cop es tanquen els col·legis electorals. I és que tot «bon» candidat sap que es voldrà tornar a presentar als següents comicis. Així, en el cas d'Estelrich, una tasca no menor a realitzar era crear-se una sèrie de fidelitats i complicitats entre els militants de la Lliga de la zona i entre les personalitats locals que li havien donat suport. Amb aquest objectiu, en primer lloc i com ja hem dit, enviava cartes a una infinitat de personalitats locals, però també als interventors lliguers i a certs membres del partit en diferents llocs. Però després també calia complir aquella dita que diu «És de bona educació ésser agraït». Així, un cop les eleccions s'havien acabat, especialment les de 1936, amb l'èxit d'Estelrich i del seu company de partit Carles Badia i Malagrida, tots dos es tornaven a posar a la feina i enviaven cartes d'agraïment (pagant les despeses a mitges) a interventors, apoderats, alcaldes, rectors i altres eclesiàstics, industrials surotapers, propietaris i socis de l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, professors i mestres, metges, apotecaris, advocats, procuradors, veterinaris i comerciants; en definitiva, a tothom que pogués tenir certa influ-

ència i als quals, si no hagués estat per l'esclat de la Guerra Civil, hauria calgut tornar a demanar el favor en futures eleccions.

El preu de les campanyes

Com dèiem en començar, les campanyes de les quals parlem no tenen res de similar amb les d'avui si no és en el fet en si de la petició del vot. I encara menys si parlem de costos econòmics: astronòmics avui, irrisoris llavors. I és que hi ha una diferència primordial que cal tenir present: mentre que actualment els partits amb representació parlamentària reben recursos econòmics públics depenent dels seus resultats, durant la II República cadascú s'havia de pagar la seva campanya. És a dir, cada candidat, partit o llista electoral només podia comptar amb el suport dels militants, de les seccions locals i de les aportacions econòmiques que fossin capaços de recollir. En aquest cas, i al marge dels diners que hi posava el partit (avançats per Estelrich), el candidat buscava l'ajuda de personalitats influents a través de car-

El mateix Estelrich feia els manifestos, signava una a una les cartes, avançava part de les despeses o s'ocupava de trucar

tes amb paraules com aquestes: «Les organitzacions de la circumscripció de Girona tornen a presentar la meua candidatura per a Diputat a Corts, amb moltes possibilitats de sortir triomfant. La lluita serà dura i les despeses importants. Jo, com sabeu, no tinc béns de fortuna [...]».

Així, els centenars de milers d'euros que es pot gastar un partit qualsevol a la demarcació de Girona –per no parlar de Barcelona– en una contesa electoral actual no tenen cap mena de correspondència amb el que ens expliquen els papers d'Estelrich. Si prenem les factures del 1936, comprovem que Estelrich es gastà 7.096,5 pessetes de l'època, que, traduïdes als nostres euros, s'aproximarien als 16.000 € (2.665.600 pessetes). Una nimietat, una xifra ridícula ara mateix, si no és que parlem d'unes eleccions municipals. I no: Estelrich es presentava per tota la província de Girona! Certament els canvis que s'han esdevingut a la política són gairebé abismals; no m'atreveria a dir si ha estat per a bé o per a mal. Si més no, amb clarobscurs.

Arnau González i Vilalta
és historiador.

PER SABER-NE MÉS:

GONZÁLEZ I VILALTA, Arnau: *De com es guanyen els vots. Joan Estelrich i la circumscripció de Girona durant la II República*. Leonard Muntaner Editor. Palma de Mallorca, 2010.